

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

Apare: DUMINECA

Prețul Abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria pe an . . 10 coroane
 " " " " pe $\frac{1}{2}$ an . 5 " "
 " România și străinătate pe an . 14 franci
 " " " " " pe $\frac{1}{2}$ an 7 " "

Prețul inserțiunilor:

Pentru publicațiuni oficiale, concurse,
 edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până
 la 150 de cuvinte, 6 cor., până la 200 de cu-
 vinte, 8 cor., de aci în sus 10 cor.

Corespondințele se adresează redacțiunii

„FOAIA DIECESANĂ“;

eară banii de prenumerațiune și inserțiuni la

ADMINISTRAȚIA

Librăriei și Tipografiei diecesane în Caransebeș

Cuvântarea

*rostită de Excelenția Sa Mitropolitul Miron Romanul
 la deschiderea Sinodului arhidiecesan.*

Sinodul nostru arhidiecesan în decursul celor 20 de ani, cari se împlinesc chiar acum, de când am fericirea de a-l conduce, mi-a făcut totdeauna plăcerea ca să speriez, că cuvintele ce i-le adresez mai ales la deschiderea sesiunilor, le petrece cu atențiune și pune în dreaptă cumpănă valoarea lor.

De astădată n'am să Vă grăesc multe la deschiderea sesiunii; starea sănătății mele mult scăpată mi impune să mă mărginesc la puține cuvinte; Vă rog să le ascultați, pentru că voiu încungiura frazele goale și voiu atinge numai o cestiune, al cărei pond și însemnătate să o judecați Domniile Voastre înșive.

Eu adecă în decursul timpului, de când sânt chemat să stau în fruntea arhidiecesei noastre, m'am desbrăcat de multele iluziuni, ce mi-le făceam în etatea mai vigoasă, contând la o însuflețire generală și durabilă pentru interesele bisericeii, și în cele din urmă am aflat, că instituțiunile noastre bisericesci, create prin statutul organic, n'au produs rezultatele, cari le-au avut în vedere întemeietorii lor, ca adecă biserica noastră ortodoxă-națională să se consolideze și întărească prin participarea în măsură mare a elementului clerical și lumean la dirigirea afacerilor bisericești.

Am reflectat de altădată la răul, ce se încuibă în sinul sănții noastre bisericeii parte sub speția de indiferentism cătră interesele acesteia, parte ca spirit de partid. Trebuie să revin la aceasta, și trebuie acum să mă adresez cătră Domniile Voastre cu întrebarea: oare n'ați observat, că legăturile interne, cari au fost tăria și totodată mândria noastră, astăzi sunt slăbite în măsură mare mai ales prin o răceală față cu ortodoxia și prin o cochetare cu alte elemente, a căror chiemare din capul locului a

fost și este slăbirea și în fine totala suprimare a sănții noastre bisericeii.

Nu voiesc să ilustr-z cu detaiuri situațiunea tristă, în care e împinsă sânta noastră biserică prin indiferentismul religionariu și prin interesele de partid; nu o fac aceasta pentrucă făcându-o, ar trebui să Vă pun înaintea ochilor: cum ale noastre sunt hulite chiar de ai noștri; cum ale altora sunt cruțate și chiar laudate chiar de ai noștri; cum spiritul de partid se lătește și nutrește în biserică cu toate relele lui, încât de exemplu abia să mai întemplă în biserică câte o alegere, care să nu lase după sine urme de amărăciuni, și — ca să nu ating mai multe — cum unii oameni profesati de aderenți ai bisericeii ortodoxe, ba chiar și corporațiuni de ale noastre susțin un fel de emulare intru a veni în ajutoriu altor bisericeii, pre când la noi neajunsurile materiale în scopuri bisericesci și culturale rămân în mare parte desconsiderate chiar de ai noștri.

Am ajuns să vedem interesele de conservare și de întărire ale bisericeii noastre naționale călcate și în vieța publică cetățenească; și cum se putem susține pentru ele o luptă cu prospecte de succese când noi între noi în loc de a fi consolidați, și prin consolidare tari pentru lupte, suntem divisați, în mare parte reci și indiferenți față cu cel mai bun scut al nostru, pre care străbunii noștri totdeauna l-au căutat și aflat în biserica ortodoxă?

Eată ce am avut să Vă grăesc din presidiu, mai mult în general, la întrunirea de azi a sinodului nostru arhidiecesan, sperând, că Domniile Voastre iubiți frați și fi sufletesci, nu numai veți pricepe până în profundul lor cuvintele mele, ci veți și consimți cu cele grăite de mine, și atât în consultările noastre sinodale, cât și afară de sinod în diferitele referențe ale vieței sociale veți conlucra pentru stîrpirea celor rele și pentru restabilirea celor bune; în cari nisuițe ale noastre de

sigur nu ne va lipsi ajutorul lui Dumnezeu, care l'am implorat azi în sântele rituale bisericesti.

Și acum după toate aceste, salutându-Vă cu toată căldura inimii mele la această întrunire, declar sesiunea ordinară a sinodului arhidieceșan pentru anul curent de deschisă.

Sinodul eparhial

al dieceșei gr. or. române a Caransebeșului, periodul al IX. sesiunea a II-a, convocată la Caransebeș pe Dumineca Tomei, 9 Aprilie 1895.

Sedința I.

ținută în 9 Aprilie 1895.

Fiind convocat Sinodul eparhial prin literile arhieresci ddto 24 Martie a. c. Nr. 76 pres. alăturate la acest protocol sub A) — după ce s'a celebrat sânta liturgie și s'a făcut părăstas pentru în Domnul fericirii: arhieriscopul și metropolitul Andreiu, episcopul Ioan, mecenatul Emanuil Gozșdu, binefăcătorii Dimitrie Hațegan, Dimitrie Peța, Dimitrie Miculescu, Costa Tismănariu și Elisaveta Peța, — deputații sinodali s'au adunat în sala comunității de avere, și prin o deputațiune au invitat pe Prea Sântitul Domn Episcop dieceșan Nicolae Popea pentru ca să binevoiască a deschide și conduce ședințele Sinodului.

În urma invitării amintite Prea Sântia Sa sosind în sala ședințelor, prin cuvântarea Sa alăturată la protocol sub B. declară sinodul de deschis.

Dintre notarii aleși în sesiunea I-a sinodală, și cari și ocupă locurile lor la masă, Presidiul designază de notariu al zilei pe Dr. Traian Badescu.

Să constată prezența a 36 de deputați, prin urmare, capacitatea sinodului de a-și începe activitatea sa.

Presidiul comunică sinodului încetarea din viață a Înalt Présântitului arhieriscop și metropolit al Bucovinei Dr. Silvestru Morariu-Andrievicu, și în considerarea multelor merite ale Présântitului Adormit pentru biserică și națiune propune, ca sinodul eparhial prin sculare și cu cuvintele „în veci pomenirea lui“ să dea espreșiunii condolenței sale.

Sinodul prin sculare, și cu cuvintele „în veci pomenirea lui“ dă espreșiune condolenței sale.

La propunerea deputatului Stefan Antonescu,

Sinodul decide ca Pré Venerabilului Consistoriu arhieriscopesc din Cernăuți să se trâmă o adresă de condolență.

Pentru compunerea acestei adrese să alege o comisiune constătătoare din: Dr. George Popovicu, Ilie Trăilă și Ión Budințianu.

Presidiul împărtășește, că vechiul membru al sinodului, deputatul Iuliu Petric a trecut la cele eterne, deci propune, eară

Sinodul prin sculare, și cu cuvintele „în veci pomenirea lui“ dă espreșiune condolenței sale.

Presidiul presintă raportul general al senatului bisericesc pro 1894.

Se dă comisiunei bisericesti.

Presidiul presintă:

a) actele referitoare la alegerile supletóre de deputați preotesci în cercul XVII Teregova, și XVIII Mehadia;
b) actele referitoare la alegerea supletóre a câte unui deputat mirenesc în cercurile: VII Jebel, XV Bocșamontană și XVIII Mehadia;

c) raportul Consistoriului dieceșan în cauza cercetării ordinate în urma protestelor rēdicate contra scrutiniului în cercul electoral XII Sasca-montană.

Se dau comisiunei verificătoare.

Presidiul presintă:

actul Consistoriului dieceșan, cu carele să comunică cuvântarea Pré Sântitului Domn Episcop dieceșan rostită în ședința din 3 Octomvrie 1894 a casei magnaților asupra proiectelor de reforme politice-bisericesti.

Se dă comisiunei speciale.

Presidiul presintă:

a) rugarea capelanului Nicolae Jurca din Cireșul cu filia Măguri, pentru ajutoriu;

b) rugarea parohului Maxim Novacovicu din Gherboveț, pentru ajutoriu;

c) două petițiuni din comuna bisericescă Ciclovamontană în cauza sântei biserici așa numite „Călugera“;

d) rugarea unor locuitori din Ticvaniul-mic în cauza reactivării parohiei a două, respective în cauza sesiunii parohiale a două;

Se transpun comisiunei bisericesti.

Presidiul presintă:

a) raportul general al senatului școlariu pro 1893/4;

b) proiectul de regulament pentru organizarea învățământului în întréga metropolie.

Se transpun comisiunei școlare.

Presidiul presintă raportul Consistoriului dieceșan în cauza intrării profesorilor dela institutul pedagogic dieceșan, la fondul regnicolaru de pensiuene.

Se dă comisiunei speciale.

Presidiul presintă:

a) actele referitoare la întregirea unui post de profesor la institutul pedagogic;

b) raportul Consistoriului dieceșan în cauza reactivării conferințelor învățătorești.

Se dau comisiunei școlare.

Presidiul presintă raportul Consistoriului dieceșan despre resignarea profesorului dela institutul pedagogic dieceșan Stefan Velovan și escontentarea lui.

Se dă comisiunei speciale.

Presidiul presintă:

a) raportul general al senatului epitropesc pro 1894;

b) socoțiile fondurilor dieceșane;

c) inventariul și bilanțul tipografiei și librăriei dieceșane;

d) preliminarul dieceșan pro 1896.

Se transpun comisiunei financiare.

Presidiul presintă:

a) raportul Consistoriului diecesan despre motivele în urma cărora a destinat dominiul „Visag” fondului convențiunei episcopesci;

b) proiectul de regulament epitropesc pentru înțreaga metropolie.

Se transpun comisiunei speciale.

Presidiul prezintă:

a) rugarea comitetului parohial din Tolvadia pentru ștergerea intereselor restante după împrumutul din fondurile diecesane;

b) raportul Consistoriului diecesan despre restanțele în convenția episcopescă și speșele deputaților cu finea anilor 1893 și 1894.

Se transpun comisiunei financiare.

Presidiul prezintă:

a) raportul Consistoriului diecesan în cauza regulării dotațiunei preoțesci ce se intenționează de regim;

b) proiectul de statute pentru înființândul fond de pensii pe sama funcționarilor diecesei și a profesorilor dela institutul teologic și pedagogic diecesan.

Se transpun comisiunei speciale.

Presidiul prezintă cererea de concediu a deputatului Simeon Moldovan pe înțreaga sesiune.

Concediul se acórdă.

Presidiul prezintă cererea de concediu a deputatului Atanasie Cimponeriu pe înțreaga durată a sesiunei.

Eară deputatul Teodor Cioloca prezintă credenționalele deputatului Atanasie Cimponeriu.

Se predau comisiunei verificătoare.

Presidiul prezintă cererile de concediu pe înțreaga durată a sesiunei, a deputaților: Constantin Radulescu, Vladimir Spătariu, Toma Dogariu, George Lupșa, Dr. Ión Popoviciu.

Concediul se acórdă.

Presidiul prezintă cererea de concediu pe înțreaga durată a sesiunei a deputatului Dr. Alexie Manguica.

Se predă comisiunei verificătoare.

Presidiul prezintă cererile de concediu pe înțreaga durată a sesiunei, a deputaților Dr. Petru Cornean și Alexandru Popoviciu.

Concediul se acórdă.

Fiind timpul înaintat, ședința proximă se anuncie pe mâne la 9 ore înainte de amedădi, punându-se la ordinea zilei rapórturile comisiunilor, eară ședința presentă se încheie.

Ședința II.

ținută în 10 Aprile, 1895 la 10 ore a. m.

Se cetesce și se autentică protocolul ședinței I.

Presidiul prezintă credenționalele deputatului preoțesc Mihail Popoviciu ales în cercul XVIII Mehadia și a deputatului Pavel Șandru ales în cercul al XVII Teregova.

Se predă comisiunei verificătoare.

Presidiul prezintă cererea deputaților Mihail Panajoth, George Ioanoviciu, Ión M. Roșu, Sebastian Olariu și Martin Țapu pentru de a li-se da concediu pentru înțreaga sesiune sinodală.

Concediile cerute se acórdă.

Presidiul prezintă petițiunea preotului Alesandru Ogêrlaciu din Jidovini pentru a se da în folosința sa și a 2 sesiune redusă.

Se predă comisiunei bisericesci.

Presidiul prezintă cererea preotului Terențiu Bugariu din comuna Mêrcina de a se dispune cercetare disciplinară contra sa și a comitetului parohial din aceeaș comună.

Se predă comisiunei bisericesci.

Presidiul prezintă rugarea comitetului parohial din Luncavița de a se strămuta decusul sinodal Nr. . . . adus în cauza elocării banilor bisericesci.

Se predă comisiunei bisericesci.

Presidiul prezintă rugarea preotului Romul Furduiu din Lățunaș pentru votarea unui ajutoriu.

Se predă comisiunei bisericesci și financiare.

Presidiul prezintă rugarea comitetului parohial din Vlaicovêț pentru ca se se elibereze dela restanțele în convenția episcopescă sau dela împrumutul de 380 fl.

Se predă comisiunei financiare.

Presidiul prezintă cererea mai multor locuitori din Doloave pentru de a se esmite o comisiune investigătoare contra preotului lor Aron Bartolomeiu.

Se predă comisiunei bisericesci.

Presidiul prezintă cererea învêțătorului Nicolae Laieș din Silagiu pentru acordarea unui ajutoriu.

Se predă comisiunei petiționare.

Urméază ordinea zilei:

Comisiunea esmisă în ședința I sub Nr. . . . pentru compunerea unei adrese de condolență câtră Pró Venerabilul Consistoriu arhiepiscopesc din Cernăuți din incidentul reposării Î. P. S. arhiepiscop și Mitropolit Dr. Silvestru Morariu-Andreeviciu, prin raportorul Dr. George Popoviciu dá cetire adresei compuse.

Se primesce.

Acésta adresă se alătură la prot. sub lit.

Comisiunea verificătoare prin raportorul Patriciu Drăgălina propune verificarea alegerilor supletóre de deputați preoțesci în cercul XVII Teregova și XVIII Mehadia.

Sinodul verifică pe preotul Păvel Șandru pentru cercul XVII Teregova, și pe protopresbiterul Mihail Popoviciu de deputat pentru cercul XVIII Mehadia.

Tot acelaș raportóză în cauza cercetării ordinate cu concludul sinodal Nr. 40 din 1894 asupra actului de scrutiniu în cercul electoral XII Sasca-montană.

Sinodul verifică pe deputații Dr. Alecsie Manguica și Dr. Petru Cornean.

Deputatul Dr. Petru Cornean fiind ales și verificat și în cercul electoral I Valeaboului se provócă a opta pentru unul din aceste cercuri.

Tot acelaș raportor propune verificarea deputaților mirenesci aleși în cercul VII Jebel, XV Bocșa-montană și XVIII Mehadia, ér

Sinodul verifică pe deputații Ath. Cimponeriu pentru cercul VII Jebel, Dimitrie Blajovan pentru cercul XV Bocșa-montană și Coriolan Bredicean pentru cercul XVIII Mehadia.

Tot acelaș raportor propune, ca deputaților Dr. Alexie Manguia și Atanasie Cimponeriu pe baza rugărilor lor să li-se acorde concediu pentru întreaga durată a sesiunii.

Sinodul acordă concediul cerut.

Comisiunea bisericească prin raportorul ei Dr. George Popoviciu referă asupra raportului general al senatului strâns bisericesc pentru a. 1894 și propune primirea lui în tot cuprinsul său.

Raportorul general al Consistoriului diecesan ca senat strâns bisericesc pe anul 1894 se ia la cunoștință, și se aclude la acest protocol sub lit...

Aceiaș comisiune raportează asupra petițiunii preotului Maxim Novacoviciu din Gherboveț pentru votarea unui ajutoriu.

Se derivă Consistoriului diecesan.

La propunerea aceleiași comisiuni asupra rugărei capelanului Nicolae Jurca din Cireșul cu filia Măguri pentru un ajutoriu,

Se derivă Consistoriului diecesan.

Aceiaș comisiune raportează despre petițiunea a 12 parohieni din Ticvaniul-mic în cauza reactivării parohiei reduse, respective în cauza sesiunii parohiale reduse.

Cererea petenților nu se poate încuviința.

Tot aceiași comisiune referă asupra celor două petițiuni din Ciclova-montană referitoare la biserica (mănăstirea) „Călugăra“ de acolo și face propunere, ca petițiunile să se derive Consistoriului cu însărcinarea, ca în cel mai scurt timp să esmită o comisiune în fața locului, carea cercetând cauza cu deamănuntul să substernă raport detaliat în termin preclusiv, pe lângă comunicarea opiniei sale.

Față de această propunere deputatul Dr. Stefan Petroviciu face contra propunerea :

„Deoarece dreptul de dispoziție asupra bisericii e controvers între comuna bis. Ciclova-mont. și între Consistoriu ca reprezentante al diecesei, din datele ce ne stau la dispoziție, nu putem însă judeca controversa de drept; dreptaceea sinodul îndrumă consistoriul diecesan, ca să esmită o comisie constatătoare din deputați sinodali cu scop de a aduna datele necesare pentru a putea judeca controversa de drept.

Consistoriul să îndrumă totodată, ca pe baza raportului ce îl va prezenta comisia esmitândă să raporteze proximului sinod eparhial pentru a decide în merit.

Consistoriul diecesan să îndrumă mai departe, ca să facă cele de lipsă pentru ca biserica din cestiune se se pôtă preface în mănăstire.

Până când sinodul eparhial pe baza rapoartelor făcând va decide definitiv asupra dreptului de dispozițiune referitoriu la biserica din cestiune, să autorisază consistoriul diecesan se administreze și mai departe biserica.“

Punându-se acesta contrapropunere la vot, Sinodul în unanimitate față de votul contrapropunătorului o respinge.

Deci sinodul decide :

Se derivă Consistoriului diecesan cu însărcinarea, ca în cel mai scurt timp să esmită o comi-

siune în fața locului, carea cercetând cauza cu deamănuntul să substernă raport detaliat în termin preclusiv pe lângă comunicarea opiniei sale.

Ședința proximă se anunță pe astăzi la 5 ore d. a., ear cea prezentă se încheie.

Topografia satului Măidan

Dedicație P. S. S. Domnului Episcop NICOLAE POPEA

(continuare)

Fața Cuptoriului

Sub Fața mare la vest, ear dela sat spre Ost, este un deal, ce se zice „Gruniu“, ear coasta sudică a Gruniului se numește „Fața cuptoriului“ și este în pământul alodial al comunei, unde e loc de pășunat. Partea cea mai mare a dealului e din peatră de var, numai lângă sat și de cătră valea Cuptoriului este o petrărie de beică (cvart).

Fața Oraviței

Așa se numește coasta sudică a Tilvei mari, carea este proprietatea societății. Aci încă sunt peșteri.

Fața Natrii

Coasta ostică și sud-ostică a Teiușului și Feții mari se numește „Fața Natrii“, dela ogașul (Natra) ce curge la poalele acestui deal, și izvoresce din „Fața Tilvii mari“ și „Dămăcuș.“ Aci am găsit peșteri, în cari am aflat oase de animale și alte seule de lucru din timpurile preistorice. (Unele din aceste le am luat eu, altele le-am lăsat acolo). În aceste peșteri se poate bine cunoaște, că cândva au fost locuite și de oameni. Peșterile acestea sunt „sub Cârhoaiie și Cârșie“ (așa se numesc vîrfurile stâncoase).

La răsboiu, instrumentul de țesut, încă sunt „natre.“ Cele două lemne cioplite, în cari sunt „cocăile,“ pe cari se sprijinesc „cruclnicul“ și „brîglele“ se numesc natre. Locul, dela sulul, pe care se învălesce pânza țesută până la „rostul“, printre carele se trece „suveica,“ dintre spată și pânza țesută, se zice „spat,“ ear dela ițe, până la sulul din dărăt se zice „natră.“ Poporul crede că pre Natra s'ar fi făcut natre pentru răsboaiie și dela aceste se numește locul acesta „Fața Natrii“ și „Natra.“

Fântâna lui Mărian¹⁾

Pre la mijlocul „Feții Natrii“ este un izvor cu apă foarte bună, ce se zice fântâna lui Mărian. Acest izvor se consideră de lecutoriu. Încă și azi morboșii nu numai din Măidan, ci și din satele vecine merg acolo a se lecu. Nu scim, credința, sau buneța apei și a aerului curat, ori sănțenia locului (cum crede poporul) sunt vindecătoare, dar scim, că mulți morboși își țin, că acolo s'au vindecat!

Să zice că Mărian Mărșovilă a fost un cărăbaș în Măidan. Pre acesta l'a purtat zinele (miluitele) cu ele

¹⁾ Pe valea „Cuptoriu“ lângă moara Crăciunescilor mai este un sciubeiu cu acest nume, carele asemenea se consideră de sânt, cu apă lecuitoare.

prin vënduh, sã se cãute în cãrãbi; și el, dupã ce mi-luilele l'au eliberat, a cãzut într'un morb greu zãcënd în pat mult timp. O zinã, fiindu-i milã de el, i-s'a arëtãt în vis, spunëndu-i, cã nu sã va vindeca, pãnã ce în fața Natrii nu li va face o fãntãnã. Sculãndu-se apoi din pat, a mers în car pãnã la Fața Natrii, ear dupã ce a sãpat isvorul și a beut și s'a spelat cu apã de aceea pre picioare, a venit sãnãtos acasã, dar totuș a rãmas orb de un ochiu.

Sã crede, cã cãrãbile lui Mãrian cãntau și singure. Pișcoanea, tiriuzul și butea acelor cãrãbi le am eu, și azi sunt ale mele.

Fãntãna Zinilor

În „Dos“ deasupra cãii ferate, este un izvor, ce sã zice „Fãntãna Zinilor.“ La acest izvor încã merg bolnavi sã spalã și beu apã d'acì spre a sã însãnãtoșã.

Astfel de „isvoare sãnte“ mai sunt în otarul nostru unul pre valea Cuptoriului, unul pre Chinisec și unul „Dupã Șurcã.“ „Din acesta, decãnd oamenii au început a suduì pre Dumnezeu și Sãnții, a sãcat apa.“

Fãntãna rece

La „Gladeș“ lângã otarul Agadiciului spre nord dela comunã în teritoriul numit „Spinãturi,“ este un sciubeiu și teritoriul, ce sã numesce așã.

Fãntãna Coanii

Pre coama dealului „Vragoviciu“ este un grop (acuma e sec), ce sã zice „Fãntãna Coani.“

Fãntãna Panii

Între dealurile „Pãrãschiu“ și „Mãrila,“ la obrșia vãlii Jitiniu, este o poianã numitã „Țarc,“ în dealul „Țarcu,“ sub aceasta poianã este o fãntãnã mare (isvor), ce sã zice „Fãntãna Panii.“ Din această fãntãnã sã conduce pre dude [tevi] apa, la bãile Mãrila.

Apa, dupã ce sã folosesce în bãni, sã scurge în valea Jitiniului.

Fãrle a

Valea, ce zace la nord-ostul comunei între „Planța“ (sau și „Planita“) și Cãrpiușul mare, mãrginindu-sã cu otarul Ciudanovița, sã zice „Fãrlea“ ear ogașul din aceasta vale, „ogașul Fãrlii“, care și ia începutul de sub vãrtoapele de pre Planța, deasupra satului Ciudanovița, și este proprietatea societãtii și a dominiului Ciudanoviti; are livezi și pãduri și nisce cucurizisce a locuitorilor din Ciudanovița.

Furnea

Ogașul spre Nord dela sat, în luncã, dintre „Spinãturi“ și „Groși“ sã zice „Furnea“ care sã varsã în Gladeș.

Pre acest ogaș sunt mulți raci. La obrșia Furnii au fost în vechime un pravetș (ocnã ca fãntãnã), carea ar fi pãtruns ocnele din „Colnic“ și „Ivana“ ce sã cred a fi existat în vechime.

Fruntea micã

Deasupra satului spre sud, sub „Tilva mare“ și lângã „Obrșia Mãidanului“ este un deal numit „Fruntea

„goșu“ și e în izlazul de pãșune al comunei. E soat (locul unde pasc trãgëtoria) pentru vite. „Fața osticã“ a acestui deal sã zice Fața Obrșiei și este arșite, numai cu puține tufe de fag. În aceasta coastã încã sã vënd urme de ocne vechi, ear în coasta nordicã sunt grãdini cu pruni.

Liuba-Iana.

(Va urma)

Observãri la „un rãspuns“

(Continuare)

4. Prea te crezi tare în ale teologiei, Dle critic, cã mai îndrãznesci sã te legi de titlul mitropolitului din Bucuresci și mã provoci sã-mi spun și eu „șavanta pãrere“. Ți implinesc cu plãcere dorința, de a mã ocupa din nou cu aceste nostimade. Pãrerea autorului: „*Mitropoliții mai însemnãți prin vechimea scaunului lor, precum cel din Efes, Cæsarea și Bucuresci poartã titlul de exarhi sau vicari ai patriarhului din Constantinopol.*“ Se vede, cã nici D-Tale nu-ți plãcea ce zice autorul; te-ai fãcut, cã nu observi ce este scris în carte și cu o naivitate admirabilã esclami: „În § 30 unde se vorbesce despre numirea mitropolitului din Bucuresci ca exarh, autorul sã ne spunã apriat motivele. Dupã pãrerea mea i-sa dat acest titlu, pentru cã mulți dintre episcopii din pãrțile noastre s'au sãnșit de arhierii în Bucuresci.“

Sã vedem adevãrurile istorice, cari rees din aceste pãreri:

1. Numai 3 mitropoliți s'au numit exarhi. 2. În urma vechimii scaunului mitropolitan s'au numit mitropoliții exarhi. 3. Un mitropolit care a sãnșit 2 sau 3 episcopi din altã țarã a primit titlul de exarch. Așã sã formeazã judecata istoricã.

Cãnd am cetit pãrerea D-Tale, mi-am adus aminte, cã și în „Vechia Mitropolie“ se face amintire de sãnșirea episcopilor nostri în Bucuresci. Eatã ce zice autorul la pag. 33—34: „Cã mitropolia aceasta — adecã a Ardealului — a fost autonoma, independinte de ori care altã mitropolie, ce resultã apriat din cele mai multe documente, escipiendu-se numai dreptul de chirotonire al mitropoliților României, ce-l aveau și eserciau aceia ca exarhi ai patriarhului constantinopolitan.“ Așãdarã s'au chirotonit episcopii nostri în Bucuresci, pentrucã mitropolitul din Bucuresci era exarh al patriarhului din Constantinopol. Acesta este adevãrul istoric!

Se vede, cã D-Ta ai cetit cândva locul acesta din „Vechia Mitropolia“ cu „rațiune“ și fiindcã la D-Ta memoria nu joacã nici un rol și judecata istoricã și-o formezi fãrã ajutoriul memoriei, ai întors lucrul și ai zis: cãțiva episcopi dela noi s'au sãnșit la Bucuresci, ergo mitropolitul din Bucuresci e exarh. Nu te prea juca cu istoria ca cu filosofia!

D-Ta ceri savanta mea părere? Dacă ai avea numai cele mai elementare cunoștințe din dreptul canonic nu ai mai întreba în cestiunea aceasta de părerea mea. Aici s'ar potrivi să-mi strigi: magna petis Phaëton! fiindcă cer ca D-Ta, ca Dr. în filosofie, să cunoști toată teologia. Ca să nu rămân datoriu 'ți răspund la întrebarea D-Tale: eu părere specială încă nu mi-am format, ci mă țin de ceea-ce aflu în dreptul canonic. Dacă voesci să sci și D-Ta ceea-ce știu eu despre titlul de exarh, studiază dreptul canonic și ca să nu cauți mult, e destul dacă vei lua „Compendiu de dreptul canonic“ de Șaguna, ca „întreg“, vei întoarce la început câteva foi — și-ai spune eu pagina și paragraful, dar mă tem să nu-mi zici: *ear vorbesci de pagini și paragrafi* — apoi vei afla un „Registru de cuprins“ — aici vei întoarce earăș și la un loc oare-care, și-se va indica locul, unde se vorbește despre exarhi. Vei căuta locul respectiv și acolo sub un punct oare-care vei afla cari mitropoliți au primit titlul de exarh. Acolo vei afla și părerea mea.

II. Cronologia

Ce se ține de împărțirea în perioade nu mai stau cu D-Ta de vorbă, pentru că un om, care nu poate pricepe de ce e bună o carte împărțită în perioade și că prin perioade se înlesnește legătura logică, nu merită la întrebarea aceasta răspuns.

Să vedem cum stăm cu legătura logică!

D-Ta nu răspunzi la întrebările mele și cu părere de rău observ, că și aici te faci, că nu ai înțeles și lași tocmai lucrul esențial afară. D-Ta zici: „Tot ce nu consună cu categoriile D-Tale de zile e fără legătură logică. De aceea în Nr. 11 a. c. fi impută autorului, de ce n'a vorbit întâiu despre papa Grigoriu VII., apoi despre cruciate. D-Ta te ocupi în continu numai cu deslegarea întrebării „când“ s'a petrecut cutare eveniment, dar nici odată: *Cum și din ce cauză s'a întâmplat așa și nu altfel.*“ De ce nu răspunzi D-Ta la întrebarea întregă, căci eu întrebam: „*care legătură logică a cerut, ca autorul să trateze întâiu despre cruciate, Grigoriu VII, Bonifaciu VIII, Clement V și captivitatea babilonică a papilor și apoi despre certele ivite sub Ignatie și Fotie.*“ Din tăcerea D-Tale ved, că aprobi observarea mea și ești nedumerit numai în privința cruciatelor și Grigoriu VII.

După părerea D-Tale putem trata într'un manual de istorie bisericească întâiu despre cruciate și apoi despre Grigoriu VII. Eu 'ți voi arăta, că așa ceva ar fi imposibil. Grigoriu VII a fost unul dintre cei mai însemnați papi, care și vieața și-ar fi sacrificat'o pentru papism și în toată vieața sa s'a ocupat cu idea: *să se înființeze o monarhie universală teocratică, în care papa, ca locțiitor al lui Dumnezeu, să fie capul, ear' regii să fie toți supușii lui.* Pe lângă toate luptele, purtate mai ales cu Henric IV., nu i-a succes să înființeze monarhia teocratică,

dar' pentru realizarea acestei idei a lucrat mult următorii lui Grigoriu VII, mai cu samă Inocențiu III. Oare nu putem privi și cruciatele ca un mijloc pentru lățirea papismului? Oare crezi D-Ta că papii n'au urmărit prin cruciate scopul, ca să-și lățiască iurisdicțiunea asupra întregii biserici, cea-ce putem vedea din înființarea patriarhatelor latine în Ierusalim, Antiochia și Constantinopol și oare ce scop ar mai avea și astăzi în biserica apusană numirea de „patriarhăe, arhiepiscopi in partibus infidelium, schismaticorum“? Oare nu tot prin cruciate au ajuns papii să realizeze idea lui Grigoriu VII despre monarhia teocratică, căci în secolul XII și XIII erau ei capul celor mai multe state din Europa? Din aceste poți vedea, că elevul trebuie să scie ceva despre Grigoriu VII, când vom vorbi despre cruciate. Apoi închipuesce-ți ce nostim ar fi un profesor, care ar propune istoria bisericească dela anul 1075—1377 și apoi ar începe istoria dela 854—1054. Ce judecată istorică mai poți desvolta prin astfel de propuneri!

Nu-ți place că am făcut observarea: „nu pela anul 430, Dle critic, ci până la anul 430“ și zici: „este anul acesta de importanță pentru elev?“ Dacă mi-ar răspunde un elev în modul acesta așa fi pe deplin mulțumit; dela D-Ta însă pretind să fi exact în toate, pentru că nu te pun în categoria elevilor. Esemplul cu Eusebiu e interesant. D-Ta zici: „Și acum încă o întrebare, apoi isprăvesc cu cronologia: După D-Ta periodul II ar trebui să se înceapă dela 312—622. Eusebiu, episcopul din Cesarea, părintele istoriei bisericesci, s'a născut la anul 270 și a murit la 340. Cum faci acum? Ca să nu-ți strici iubitele D-Tale perioade va trebui, să vorbești în periodul I despre anii copilăriei, ai juneții și jumătate ai bărbăției, apoi în periodul II despre restul vieții sale. Ei bine, Dle Ionescu, lasă gluma la o parte: Nu vezi, unde ajungi cu periodomania?“ Pentru D-Ta care doresci, că ori-ce lucru să se scrie în monografii — e greu de înțeles așa ceva. Ca să-ți esplic, ceea-ce D-Ta nu poți pricepe, voi lua un exemplu din zilele noastre. Punem cazul, că cineva scrie o istorie de pedagogie și fiindcă D-Ta — ca o lumină pedagogico-teologică — nu poți lipsi, ce crezi unde te va pune, dacă cartea va fi împărțită în perioade? Eu te-ași pune în periodul, în care ar fi anul 1894, pentru că atunci ai susținut într'o conferență pentru prima dată nisce principii pedagogice față de D-l Dr. Șpan, apoi așa trece la anul 1895, când ai pășit în public cu a doaua serie de principii pedagogice. Așa-dară vezi că eu judec după activitatea, ce a desvoltat-o un om. Păcat, că nu ai zis, că autorul nu a tratat despre Eusebiu, fiindcă cartea o fost împărțită în perioade și nu a știut unde să-l pună.

III. Metoda

D-Ta afirmi că ai descris metoda *per longum et latum*. Nu vezi D-Ta, că aici te-ai exprimat reu

și nu ai gândit la concludiunea, ce o poate trage cetitorul din afirmările D-Tale. D-Ta ai vorbit *per longum et latum* despre metoda din manualul Dlui Dr. Pușcariu și ajungi numai la concludiunea, că *manualul acesta este un bun ajutoriu în mâna unui profesor dibaciu și consciințios*. Un ajutoriu în mâna unui profesor „dibaciu și consciințios,” adică un profesor, care se îndrepte ce e rău, se adaugă ce mai lipsesce și se aranjeze altcum materialul. Concludiunea D-Tale o subscriu și eu. Dar' oare ni este noaună permis să pretindem dela un manual de școală, ca el să fie numai *un ajutoriu* în mâna unui profesor „dibaciu și consciințios”? De ce să nu pretindem, că el să fie un ajutoriu bun în mâna elevului, dacă ar fi silit să studieze istoria bisericească fără ajutoriul unui profesor „dibaciu și consciințios”? Nu vezi ce serviciu faci manualului Dlui Dr. Pușcariu prin afirmările D-Tale?

În observările mele la critica D-Tale am zis, că D-Ta ai dori să nu se prea observe scopul instructiv la studiul istoriei și acum vini și afirmi, că am comis abus literar. Nu te prea irita, Dle critic, ci caută mai nainte ce ai scris în critică, căci acolo vei afla următoarele: „*pe sërmanul elev îl taie șiroaie de sudori, pâna ce memorisează bună oară capitlul despre coalițiunile contra Franciei.*” (Tel. rom. Nr. 19).

Cum 'ți poți D-Ta închipui, că s'ar putea propune revoluțiunea francesă și luptele lui Napoleon fără coalițiuni? Oare cum își va forma elevul o judecată istorică corectă despre Napoleon, dacă nu va cunoaște perfect și coalițiunile? Oare nu chiar prin aceste își formează elevul judecata istorică despre Napoleon, care s'a luptat cu întreaga Europă?

'Mi pot închipui cam în ce mod ai dori D-Ta să-și formeze elevul judecata istorică despre Napoleon: fi vei spune câteva frase frumoase, vei pune vre-o 50 de epitete împodobitoare și . . . judecata istorică despre Napoleon este gata.

Vezi, Dle Saftu, că prea 'ți-s'a inferbîntat sângele și ai uitat ce ai scris în critică.

Las să fii fericit cu afirmarea D-Tale, că manualele de școală ar trebui scrise în monografii; până acum nu s'au scris încă manuale de școală în monografii, fiindcă lipseau pedagogii, cari să fie gândit la așa ceva. D-Ta ai putea profita de ocaziune, ca să-ți câștigi renume european prin ideea aceasta. Nu cumva susțini, că și cartea lui Böhringer ar fi bună pentru școale? Sau cărțile scrise în biografii nu-ți convin?

În observările mele am amintit și de regretatul Dr. Crișian și D-Ta răspunzi: „de mortuis nihil, nisi bene”. Este destul de trist, că chiar D-Ta să te exprimi în modul acesta despre un om, care a lucrat atât de mult pentru școala română și care odată a fost fala institutului teologic-pedagogic din Sibiu. Crezi că prin aceasta apari D-Ta mai învătăat? Mai bine aplicai cuvintele aceste la Isa-

gogia . . . despre care faci amintire în răspunsul D-Tale.

Încheiu și eu observările mele cu citatul din s. scriptură, adus de D-Ta în răspuns: „Cel ce se va înălța pe sine, se va smeri și cel ce se va smeri pe sine, se va înălța”.

Eu am făcut nisce observări și prin aceste nici decât nu am voit să mă înălț, nu am așteptat să mă țină cineva de „istoric”; D-Ta însă, prin cele scrise, ai căutat să te smeresci pe cât se poate și sunt sigur, că pentru smereniile aceste ai să fi înălțat. Și eu 'ți doresc din inimă să fi înălțat, pentru că într'adevăr și meriți. N'ai de cât să te smeresci și mai departe, pentru ca și înălțarea să fie mai sigură; eu însă, având lucruri mai însemnate, declar, că nu voi mai răspunde la cele scrise de D-Ta, căci pentru D-Ta nu este lucru principal clarificarea, ci smerenia.

P. Ionescu

Varietăți

Sinoadele noastre. În Dumineca Tomii, precum este știut, s'au deschis sinoadele noastre eparhiale în Caransebeș, în Sibiu și în Arad. Întreaga activitate a sinodului din diecesa noastră să va vedea amănunțit din Protocolul ședințelor lui, ce-l vom publica întreg începând de astăzi. Aci amintim numai, că sinodul a ținut anul acesta până Marți sara. — Sinodul din Sibiu, deschis prin cuvântarea din fruntea foii, durează încă. — Sinodul arădan a fost deschis prin o cuvântare frumoasă. Prea Sântitul dela Arad arată în cuvântarea sa progresul, ce l-a făcut diecesa în restimpul de 25 de ani, de când am recăștigat sinodalitatea, dar mai ales în restimpul de 20 de ani, de când Prea Sântia Sa stă în fruntea diecesei. Ne vom ocupa cu aceste sinoade în numărul viitoriu.

Ședința festivă a societății „Ioan Popasu” și Petrecerea „Reuniunii rom. de cântări și musică” aranjate în Dumineca și Lunea Tomii au succes foarte bine.

Monumentul lui Constandin Diaconovici-Loga. Conclusul comitetului esecutiv, adus în conferința din Timișoara dela 11/23 Martie anume: d'ase întreprinde pașii necesari pentru redicarea monumentului încă în acest an, e pe cale de a să realiza. Subcomisiunea esmisă spre acest scop, constătătoare din președintele comitetului D-I referent consistorial Ioan Ionașiu și din arhitectul Adrian Diaconovici, strănepotul mult meritatului apostol al culturii naționale române din Bănat — zilele acestea naintea de toate, au fixat locul unde în cimiteriul român din Caransebeș zac rămășițele pămîntesci ale defunctului și constătând, că acel loc este foarte potrivit pentru înălțarea monumentului îndată au și concrezut difinitiv esecutarea lucrărilor de petrărie și sculptură firmei Ioan Bibel cu carea altcum, deja nainte de vre-o 2-3 ani, s'a stat în negoțieri în această afacere. Monumentul de marmoră albă, nalt de ceva peste 3 metri, și lat la basă de 1-70 m. să va înălța pe o rădicătură și să va pre-

senta foarte satisfăcătoriu, căci și locul este ca anume ales spre acest scop. Acesta se află nu departe de intrarea în cimiteriu, la stânga drumului principal ce duce dela poartă spre biserică, în oblongul unde sunt înmormântați repostații membri ai familiei Mihaiu, cu carea Constandin Diaconovici-Loga era înrudit. Până în August executarea monumentului se va termina, și apoi desvălirea se va întâmpla cu ocaziunea jubileului de existență de 25 ani ai reuniunii învățătorilor gr. or. români din diecesa Caransebeșului.

Mulțămită publică. Domnul avocat *Ioan Nemoian* și Doamna *Elena Dimitrieviciu* din Caransebeș au donat sântei biserici din Furdea o icoană a sântei *Treimi*. La actul sântirei acestei icoane s'a săvârșit un părăstas pentru adormiții părinți ai donătorilor. Epitropia parohială din Furdia aduce mulțămită donătorilor pentru darul făcut.

„Invitarea de prenumerațiune“ următoare o facem cunoscută cetitorilor nostri: Greutatea, cu care au să se lupte în deosebi feciorii noștri când își încep serviciul activ în armată este în deobște prea cunoscută. Spre a le ușura lucrul lor și peste tot în interesul serviciului prea înalt m'am hotărât a traduce în limba românească Regulamentele și cărțile de serviciu militar, ca astfel tot cel-ce ales este a purta arma și a dedica un restimp de câțiva ani țării și Împăratului seu, să se poată înprieteni încă din bună vreme cu drepturile și datorințele ce le are ca oștean.

Regulamentul de exercit (Exercier-Reglem.) și *regulamentul serviciului de câmp* (Feld-Dienst) ca cele mai necesare pentru recrut le-am și pus sub tipar și se pot căpăta amândouă laolaltă broșurate cu prețul neînsemnat de 30 cr., conținând tot ceea ce trebuie să știe soldatul de rând și șargea.

Subscrisul crezând a fi umplut prin aceasta un gol foarte simțit în ceea ce privește pregătirea feciorilor nostri pentru serviciul militar, îmi iau voia a te ruga pe P. T. Dta, ca să binevoiesci a face atenți pe cei interesați la această invitare de prenumerațiune și aceasta provăzută cu eventuale subscrieri a o renapoiă până cel mult la finea lui Maiu st. n. a. c. la adresa subsemnatului. — *Biserica-albă*, (Fehértemplom) în Aprilie 1895. — *N. Stupariu*, sublocotenent la reg. 43. de inf.

O invențiune „în de siècle“. Înainte de a să strecura în vecinicie acest secol al vaporului și electricității, dat ni-a fost ca să mai putem admira încă una dintre cele mai grandioase invențiuni, care de sigur va descepta cel mai mare și mai legitim interes.

Pentru noi românii, aceasta minune a acestui „în de siècle“ e cu atât mai interesantă, cu cât inventătorii ei e un român. Numele acestui fericit inventătorii este *Constantin Andronic*, mechanic în București, ca atare prea bine cunoscut în toată România.

Simpaticul nostru confrate, care e și nepot al marelui mecenat Andronic din Sibiu, în trecerea sa spre România a fost atât de gentil, de s'a prezentat și în localitățile redacțiunii noastre, unde ni-a demonstrat prin un aparat în miniatură ingenioasă sa invențiune. Aceasta într'adevăr se pare că e menită de a produce pe terenul mecanice o totală schimbare.

Dar' eată în câteva trăsături generale descrierea invențiunei. Aceasta e o mașină cu o putere care ecui-valează cu puterea alor 12 cai; mașina aceasta pe baza mecanismului său se învêrte neconținut — un fel de perpetuum mobile — earna și vara, ziua și noaptea. De sigur că numai după studiu îndelungat și muncă neconținută a putut să ajungă inventătorii la acest rezultat admirabil. După cum am cetit prin diferite ziare cu deosebire din Helveția („Züricher Post“, „Tagblatt der Stadt Zürich“ etc.) s'a oferit domnului *Costi Andronic* 100.000 de franci pentru patenta invențiunei sale, D-sa însă a preferit mai bine, ca însuși să dirigeze construcțiunea mașinei și apoi singur să o pună în vânzare. Mai că e de prisos să mai spunem, că invențiunea aceasta a fost aprobată din partea tuturor inginerilor, precum bunăoară din Anglia, Austria, Franca, Germania și Helveția.

Cu deosebire atragem atențiunea asupra acestei invențiuni a proprietarilor de mine din munții apuseni, cari de aci încolo nu vor mai fi avisați la apă pentru steam-purile lor.

După cum am fost informați, o asemenea mașină are să coste 3000 fl.

Dreptatea.

Licitațiune minuendă

Licitațiunea minuendă spre scopul zidirei bisericei române în Alibunariu, hotărâtă pre ziua de 4/16 Aprilie a. c. nu s'a putut ținea.

Să escrie deci concurs nou de licitațiune minuendă pentru zidirea bisericei române din Alibunariu. Licitațiunea se va ținea în ziua de 30 Aprilie (12 Maiu) 1895. Condițiunile sunt aceleași, carii s'au publicat în numerii 10, 11 și 12 ai „Foai diecesane.“

Alibunariu în 10/12 Aprilie 1895.

[28] 1—3

Comitetul parohial.

Licitațiune minuendă

Pre baza încuviințării Venerabilului Consistoriu diecesan ddo 17 Martie a. c. Nr. 661 B. să escrie licitațiune minuendă pentru renovarea s. bisericei gr. or. rom. din comuna Birna, cu prețul esclamării de 2711 fl. 17 cr. v. a.

Licitațiunea minuendă să va ținea Duminecă în 30 Aprilie a. c. st. v. la 11 oare a. m.

Reflectanții sunt poștiți a să presenta în ziua și oara deșiptă în comună, având a depune la începerea licitațiunei vadiul de 10% sau în bani gata sau în hârtii de valoare din prețul esclamării.

Planul și specificațiunea de spese, precum și condițiunile de licitațiune să pot vedea la oficiul parohial din loc.

Resultatul licitațiunei întră în putere de drept, numai după aprobarea lui din partea Venerabilului Consistoriu diecesan.

Birna din ședința comitetului parohial ținută la 30 Martie 1895.

[27] 2—3

Comitetul parohial.

În conștelegere cu protopresbiterul tractual.